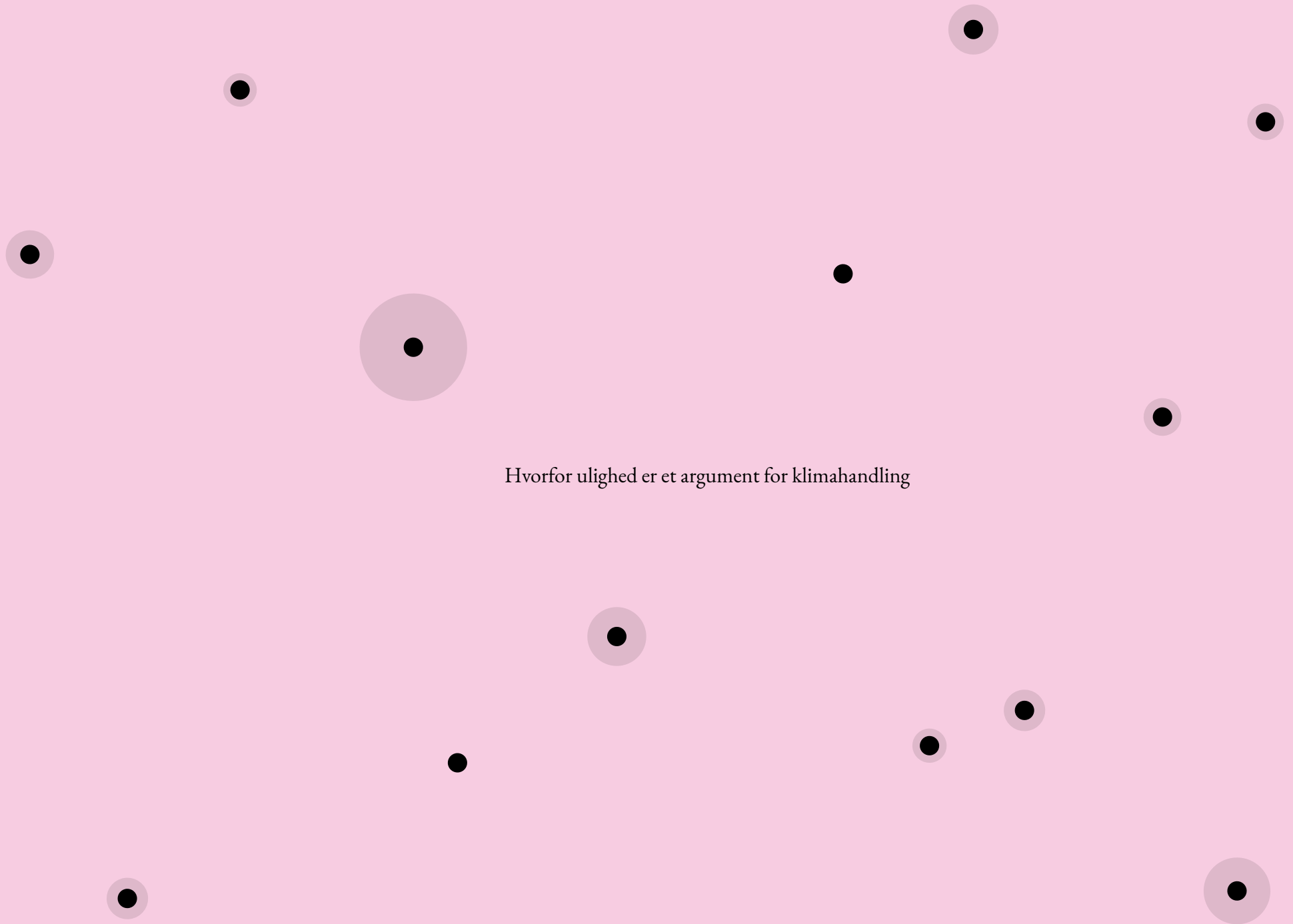

Hvorfor ulighed er et argument

En publikation af Klima og Omstillingsrådet

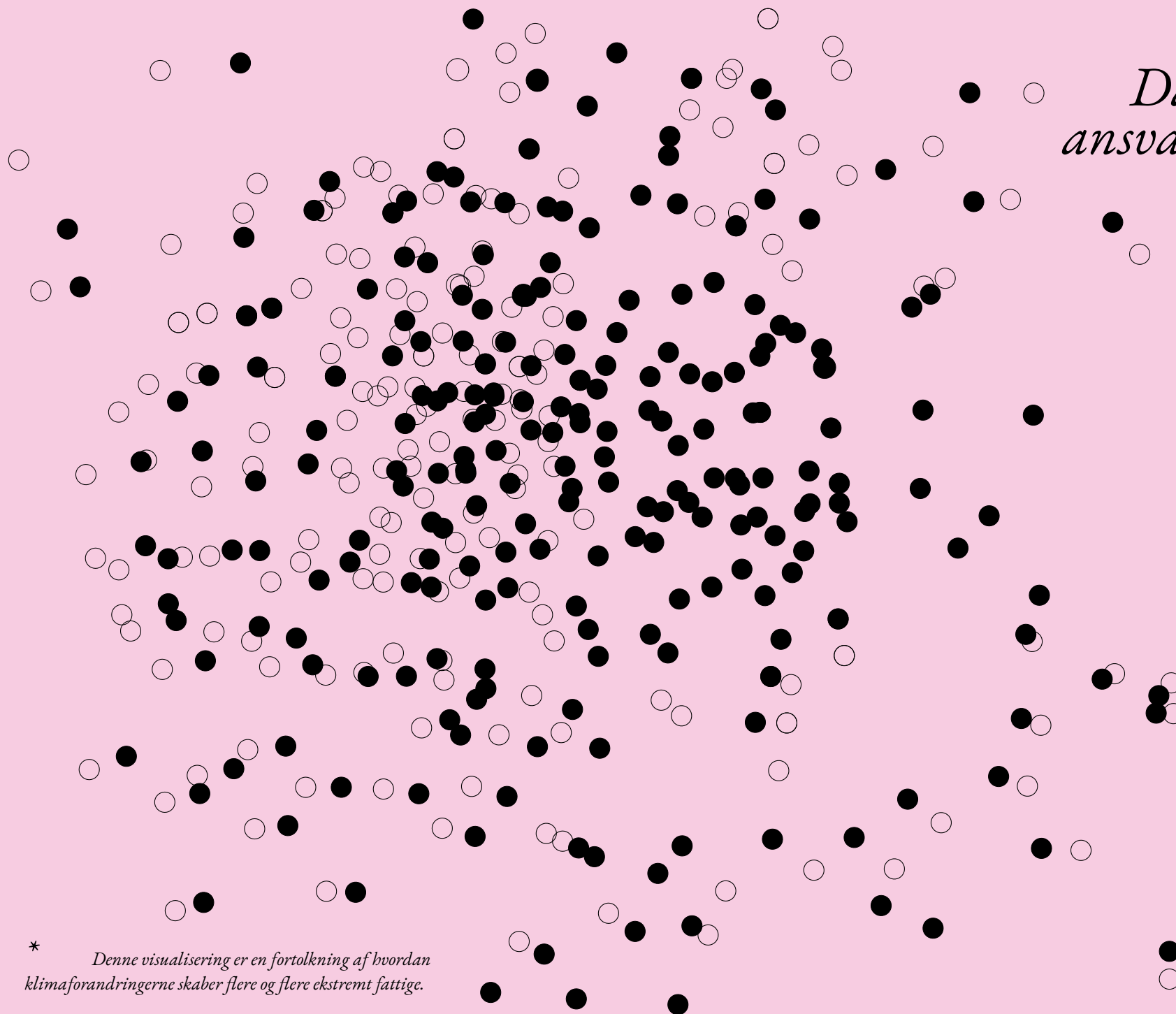
for klimahandling

Hvorfor ulighed er et argument for klimahandling

Kapitel I

*Danmark har et
ansvar for at
handle nu*

* Denne visualisering er en fortolkning af hvordan klimaforandringerne skaber flere og flere ekstremt fattige.

● Ekstremt fattige
○ Potentielt kommende ekstremt fattige

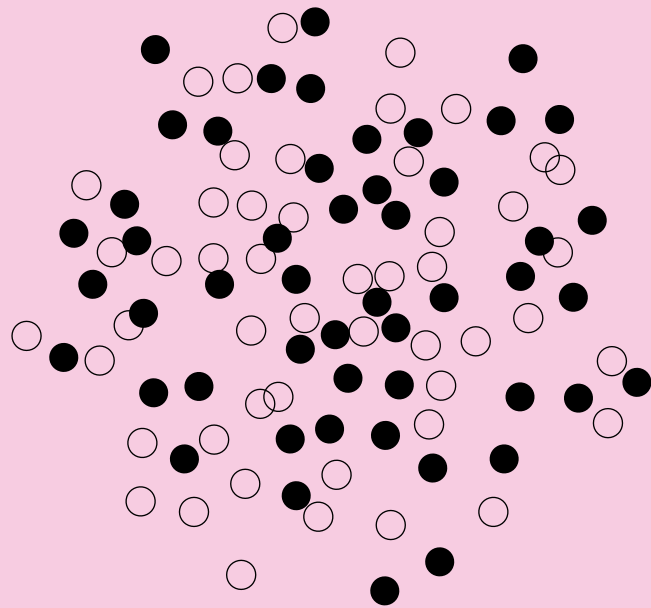
Global ulighed er en vigtig grund til, at vi herhjemme bør gøre mere for klimaet. Klimakrisen er ikke kun et miljøproblem, men også et ulighedsproblem. Krisen både afspejler og forstærker forskellene mellem rig og fattig, både mellem lande og inden for dem. Uligheden viser sig især på tre måder: i hvem der rammes af klimaforandringerne, hvem der har ansvaret for dem, og hvem der har mulighed for at håndtere konsekvenserne.

Klimakrisen rammer skævt. De lande og befolkningsgrupper, der har bidraget mindst til problemet, er ofte dem, der bliver hårdest ramt. Det betyder at vi i Danmark – som et rigt land med et stort historisk ansvar - har et etisk ansvar for at gå forrest i den globale klimakamp. Global ulighed er altså et stærkt argument for at vi skal gøre mere.

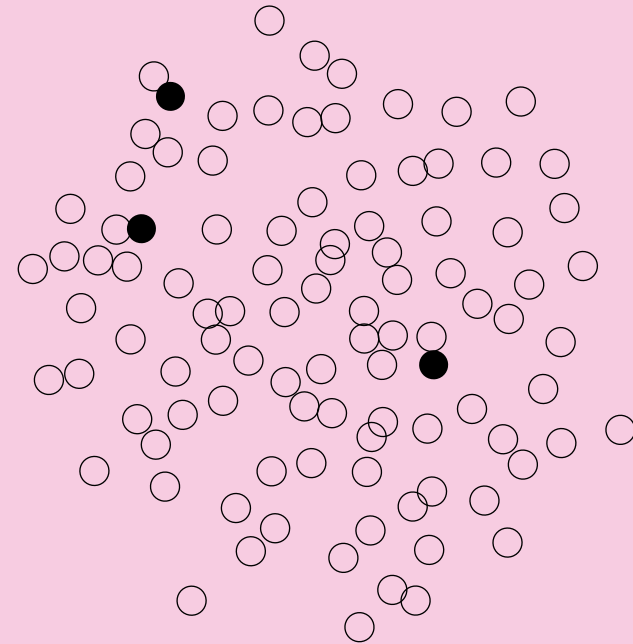
Klimaforandringer rammer især de mest sårbare. Forskning viser tydeligt, at klimakrisen forværrer eksisterende sociale og økonomiske forskelle. Fattige lande i det globale syd er særligt udsatte, fordi store dele af befolkningen er direkte afhængige af landbrug og fiskeri. I Danmark arbejder under 3 procent af arbejdsstyrken i landbruget, mens omkring 50 procent gør det i det sydlige Afrika.

Klimakrisen forværrer tørke, oversvømmelser og skaber fødevarer mangel som presser millioner af mennesker ud i ekstrem fattigdom. Verdensbanken vurderer, at klimaforandringer kan øge antallet af ekstremt fattige med op til 132 millioner allerede i 2030. Samtidig viser forskning, at stigende temperaturer og høj luftfugtighed i store dele af verden kan gøre det svært (og i nogle tilfælde umuligt) for mennesker at leve under sikre og sunde forhold.

50% af arbejdsstyrken i Afrika syd for Sahara er beskæftiget i landbruget

3% af arbejdsstyrken i Danmark er beskæftiget i landbruget

Den nuværende klimapolitik er utilstrækkelig. Vi lever allerede med klimakatastrofer, men det bliver kun værre, især hvis ikke vi handler. Forandringerne vil ramme os på et utal af måder. En af dem handler om den udendørs temperatur. Hvis ikke vi ændrer kurs, så risikerer store dele af verdens befolkning mod slutningen af dette århundrede at leve uden for det, der kaldes den menneskelige niche. Dette knudrede begreb dækker over de klimatiske forhold, som mennesker kan holde til, når det gælder temperatur og luftfugtighed. Ved høj luftfugtighed kan temperaturer over 35 grader være livsfarlige, fordi kroppen ikke kan komme af med varmen. Ved lavere luftfugtighed gælder det samme ved temperaturer over 40 grader. Disse ekstreme forhold vil blive mere udbredte i de kommende årtier. Det vil især ramme mennesker i fattige regioner som Syd-Asien og Afrika.

Samtidig er det de rigeste lande, der bærer det største ansvar for klimakrisen. Det er det fordi klimaforandringerne skyldes de samlede CO₂-udledninger siden industrialiseringen, og her har rige lande stået for langt hovedparten. Det gælder også for Danmark hvor vi har opbygget en stor klimagæld over tid. Ifølge nogle forskere, så svarer Danmarks klimagæld til mellem 2.500 og 5.000 milliarder kroner. Selv det laveste beløb svarer til næsten hele vores årlige BNP.

Derfor peger grundlæggende moralske principper også på, at ansvaret bør fordeles efter både evne og behov. De lande, der har flest ressourcer og hvor befolkningen nyder en høj grad af velstand bør tage den største del af byrden.

Danmark har både økonomien, teknologien og mulighederne for at reducere sine udledninger hurtigere end fattigere lande og dermed også et klart ansvar for at gøre det.

(I)
“Konsekvenserne af klimaforandringerne rammer skævt. Denne grundlæggende pointe er fasttømret på tværs af klimaforskningen.”

(II)
“I fattigere lande er en større andel af befolkningen generelt set mere afhængige af et indtægtsgrundlag som er sårbart overfor klimaforandringerne.”

(III)
“Klimaforandringerne øger ekstrem fattigdom markant [...] antallet af ekstremt fattige i verden vil være 32–132 millioner højere end i et scenarie uden klimaforandringer allerede i 2030.”

(IV)
“Med den nuværende klimapolitik [...] vil omkring en tredjedel af verdens befolkning befinde sig uden for det, forfatterne kalder ‘den menneskelige niche’.”

(V)
“Kort sagt er der tale om en helt enorm ulighed i konsekvenser.”

(VI)

“De som har det største ansvar [for klimaforandringerne] er også de mest velstående i dag.”

(VII)

“Det betyder, at det er relativt nemt at placere årsagen til og dermed ansvaret for klimaforandringerne på landeni-veau. Det handler simpelthen om, hvem der har haft de største udledninger af drivhusgasser over tid.”

(VIII)

“For et land som Danmark gælder, for eksempel, at de danske udledninger per indbygger i mange år har været betydeligt højere end verdensgennemsnittet og at vi dermed har opbygget en såkaldt klimagæld.”

(IX)

“Hvis man ser på Danmarks klimagæld fra 1992 og frem [...] så skylder Danmark omkring 2.500 milliarder kroner til verdens lande som kompensation for de historiske udledninger.”

(X)

“Danmark er i en position, hvor vi allerede kan opfylde befolkningens menneskelige og materielle behov, og derfor ikke har en særlig ret til at udlede mere.”

(XI)

“Kort sagt har dem, som lider mest under klimakrisen, meget begrænset eller ingen skyld i den, og sværest ved at gøre noget ved den.”

Vi har brug for at tackle den global ulighed hvis klimakrisen skal løses. FN's klimascenarier viser, at det bliver meget svært at holde temperaturstigningerne nede, hvis den nuværende skæve fordeling af rigdom og energiforbrug fortsætter. De rigeste lande står for et uforholdsmæssigt højt energiforbrug, mens milliarder af mennesker i det globale syd stadig mangler adgang til helt basale ressourcer.

Hvis uligheden får lov at fortsætte, vil mere end 4 milliarder mennesker også fremover mangle adgang til det minimum af energiforbrug, som er nødvendigt for et anstændigt liv. En bæredygtig fremtid kræver derfor mere end bare reduktion af CO₂-udledninger. Den forudsætter også en mere retfærdig global fordeling gennem klimabistand, deling af teknologi og mere fair handels- og energisystemer.

(I)
“Global ulighed er nemlig vigtigt i forhold til den måde, vi nedbringer udledninger på.”

(II)
“Den betyder nemlig, at vi må acceptere et langt højere energiforbrug [...] hvis vi skal sikre anstændige levevilkår for mennesker verden over.”

(III)
“FN's klimascenarier antager, at de eksisterende globale uligheder i energiforbrug, indkomst og udledninger fastholdes fremover.”

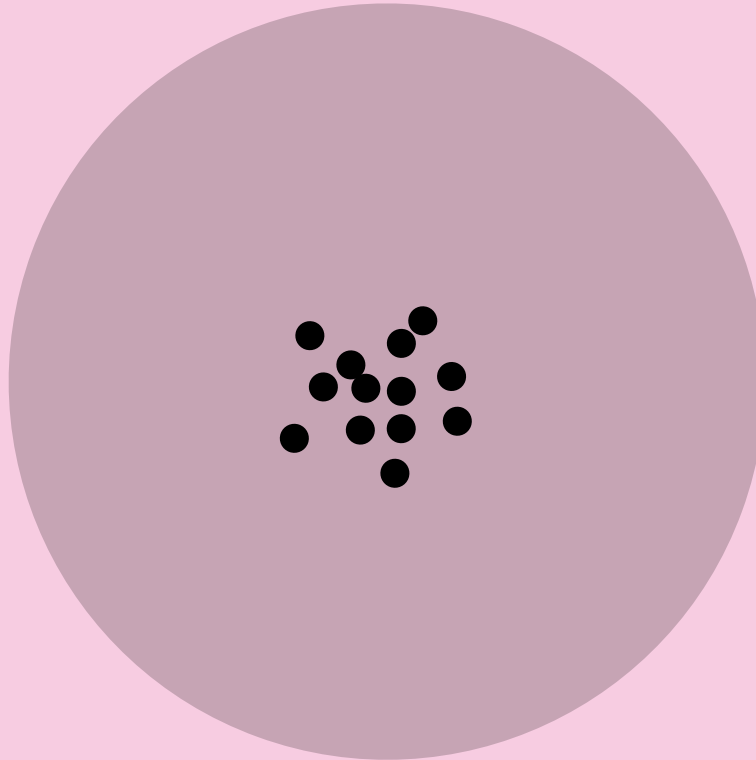
(IV)
“Stor ulighed i energiforbrug [...] gør det vanskeligt [...] at både overholde de globale aftalte temperaturgrænser og sikre anstændige levevilkår for alle i verden.”

(V)
“Hvis den nuværende ulighed i energiforbrug fastholdes [...] vil mere end 4 milliarder mennesker ikke få adgang til et energiforbrug, som muliggør at opretholde et anstændigt liv.”

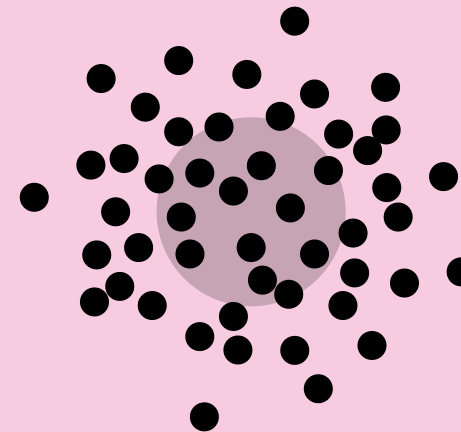
(VI)
“Øget global lighed i udledninger og energi- og ressourceforbrug er afgørende for at øge chancen for at respektere Parisaftalens temperaturgrænser.”

Kapitel II

Klimahandling som et redskab til at mindkse ulighed

De 10% rigeste står for 48% af de globale udledninger.

De 50% fattigste for 12% af de globale udledninger

* Denne visualisering er en fortolkning – og dermed en abstraktion over – forskellen mellem de mest og de mindst velhavendes klimaaftryk.

● Ét menneske
● Klimaaftryk

Talene kommer fra kilden; Chancel, L. Global Carbon Inequality, 1990–2019. Nat Sustain 5, 931–938 (2022).

(I)

“Forskningen viser imidlertid en klar positiv sammenhæng mellem personlig indkomst og klimaaftryk – også herhjemme. Det betyder, at de som har en høj indkomst, også har et højt klimaaftryk.”

(II)

“Ifølge World Inequality Database [WID] tegnede forbruget fra den ene procent af danskerne med den højeste indkomst (‘Top 1%’) sig i 2019 i gennemsnit for 27 ton CO₂-ækvivalenter per person, hvorimod forbruget fra halvdelen af danskerne med den laveste indkomst (‘Bottom 50%’) i samme år i gennemsnit stod for 6 ton CO₂-ækvivalenter per person.”

(III)

“Denne ulighed i personlige klimaaftryk betød at den ene procent af danskerne med den højeste indkomst i 2019 tegnede sig for 2,5% af hele Danmarks aftryk.”

(IV)

“Den rigeste del af befolkningen tegner sig for en voksende andel af Danmarks totale klimaaftryk.”

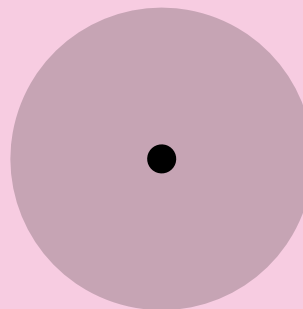
En ambitiøs klimapolitik behøver ikke at øge uligheden i Danmark. Tværtimod kan den bruges aktivt til at mindske den. Det vender op og ned på idéen om, at grønne tiltag automatisk rammer lavindkomstgrupper hårdest, og at hurtig klimahandling derfor skaber social modstand. I praksis har de rigeste danskere det største klimaaftryk, og en socialt balanceret klimapolitik kan indrettes, så den ikke forringer levevilkårene for dem med lavest indkomst.

Social retfærdighed og økonomisk omfordeling er central for en vellykket grøn omstilling. Når de bredeste skuldre bærer de tungeste byrder, og der samtidig investeres i beskæftigelse og social tryghed, kan vi tackle både klimakrisen og uligheden og mindske risikoen for modstand imod klimapolitik. Klimapolitik bliver dermed ikke en trussel mod den sociale sammenhængskraft, men et middel til at styrke den.

Der er en klar sammenhæng mellem indkomst og klimaaftryk: jo højere indkomst, desto større udledning. Globalt står de 10% rigeste da også for cirka halvdelen af de samlede udledninger. Herhjemme viser tal fra World Inequality Databasen, at den rigeste ene procent af danskerne i 2019 i gennemsnit udledte omkring 27 ton CO₂-ækvivalenter per person, mens den fattigste halvdel blot udledte cirka 6 ton per person. Samtidig er udledningerne blandt de rigeste faldet langsommere end i resten af befolkningen, hvilket betyder, at deres andel af de samlede udledninger vokser. Der er altså flere gode grunde til at målrette klimapolitikken de rigeste.

(Dansk kontekst)
6 ton CO₂-udledninger pr. person

(Dansk kontekst)
27 ton CO₂-udledninger pr. person

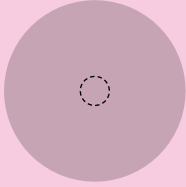
● Ét menneske
● CO₂-udledninger

Der er forskelle i danskernes klimaaftryk mellem land og by og også mellem de forskellige landsdele, men de er mindre end forskellene mellem rige og fattige. Forskningen viser, at ens indkomst betyder mere for klimaaftrykket end om man bor i by eller på land. For eksempel har velhavende kommuner i hovedstadsområdet som Gentofte et klimaaftryk på omkring 24 ton CO₂-ækvivalenter per person, mens lavindkomstkommuner som Albertslund ligger omkring 13 ton.

Den største forskel findes i transport. Personer med høj indkomst udleder markant mere gennem bilkørsel og flyrejser. Til gengæld er udledninger fra boligopvarmning og madforbrug langt mere jævnt fordelt på tværs af befolkningen.

13 ton CO₂ udledninger pr. indbygger
Albertslund Kommune

24 ton CO₂ udledninger pr. indbygger
Gentofte Kommune

 CO₂ udledninger pr. indbygger
 Kommune

(I) “Geografi er en anden væsentlig årsag til forskelle i klimaaftryk. Et studie af ulighed i klimaaftrykket i forskellige EU-lande peger for eksempel på, at udledninger fra transport i nogen grad hænger sammen med, hvorvidt man bor på landet eller i byen.”

(II) “På regionsniveau, finder studiet ikke stor forskel på gennemsnitsaftrykket, som svinger mellem 15,0 og 17,2 ton CO₂-ækvivalenter per person [...]. Zoomer man ind på kommunerne, bliver forskellene større.”

(III) “Langt de fleste kommuner ligger i intervallet 13–18 ton CO₂-ækvivalenter per person, men en håndfuld rigere kommuner i hovedstadsområdet skiller sig ud med højere udledninger.”

(IV) “Gentofte [har] 24,1 ton CO₂-ækvivalenter per person, hvilket er næsten det dobbelte af Albertslund kommune, som har de laveste udledninger i Danmark (13,1 ton CO₂-ækvivalenter per person).”

(V) “Ligesom den internationale forskning [...] tyder resultaterne fra det danske studie altså på, at din indkomst i højere grad er afgørende for dit samlede klimaaftryk, end hvorvidt du bor i byen eller på landet.”

På baggrund af denne viden fremhæves flere muligheder for socialt retfærdig klimapolitik:

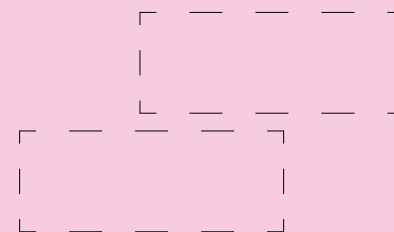
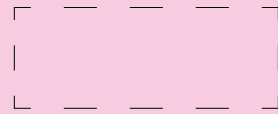
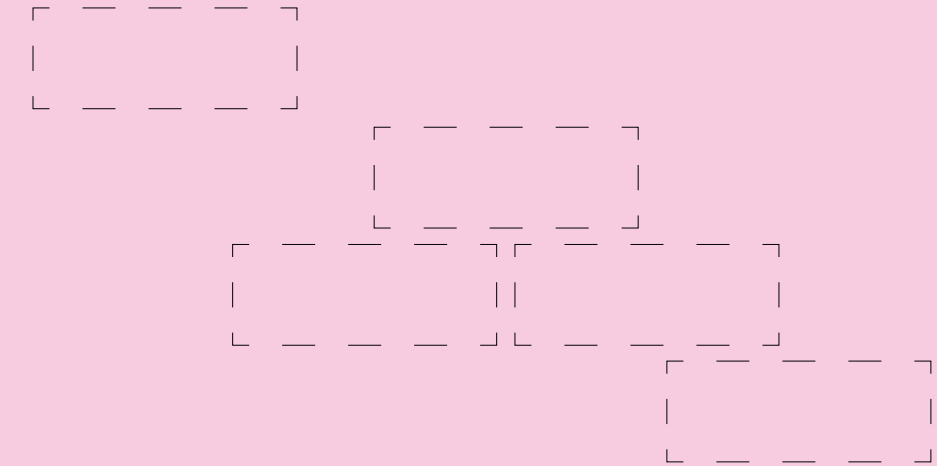
- (I) Tiltag, der målrettes klimabelastende luksusforbrug, fx højere afgifter på flyrejser, store biler eller energitunge produkter, vil især ramme de mest velstående.
- (II) Indtægterne kan bruges til kompensation af lavindkomstgrupper, fx gennem grønne checks eller investeringer i billig, kollektiv transport.
- (III) Eksempelvis kunne dyrere transport eller energipriser udlignes gennem direkte støtte til sårbare husholdninger.
- (IV) Derudover nævnes regulering af sommerhuse, som ejes og bruges mest af højindkomstgrupper – fx via loft over størrelser, energikrav og incitamentet til renovering frem for nybyggeri.

Klimapolitik rettet imod overforbrug blandt de rigeste, kan også være med til at ændre ideer om det gode liv i resten af samfundet. Den riges livsstil er med til at forme forestillingen om, hvad “det gode liv” er. Når denne livsstil bliver mere klimavenlig, kan det smitte af på andres forbrug og mindske det generelle pres for hele tiden at eje og forbruge mere.

Samtidig behøver den grønne omstilling ikke at koste arbejdspladser. Internationale studier viser, at klimapolitik samlet set har små (og ofte positive) effekter på beskæftigelsen, også selvom der kan ske forskydninger mellem forskellige brancher.

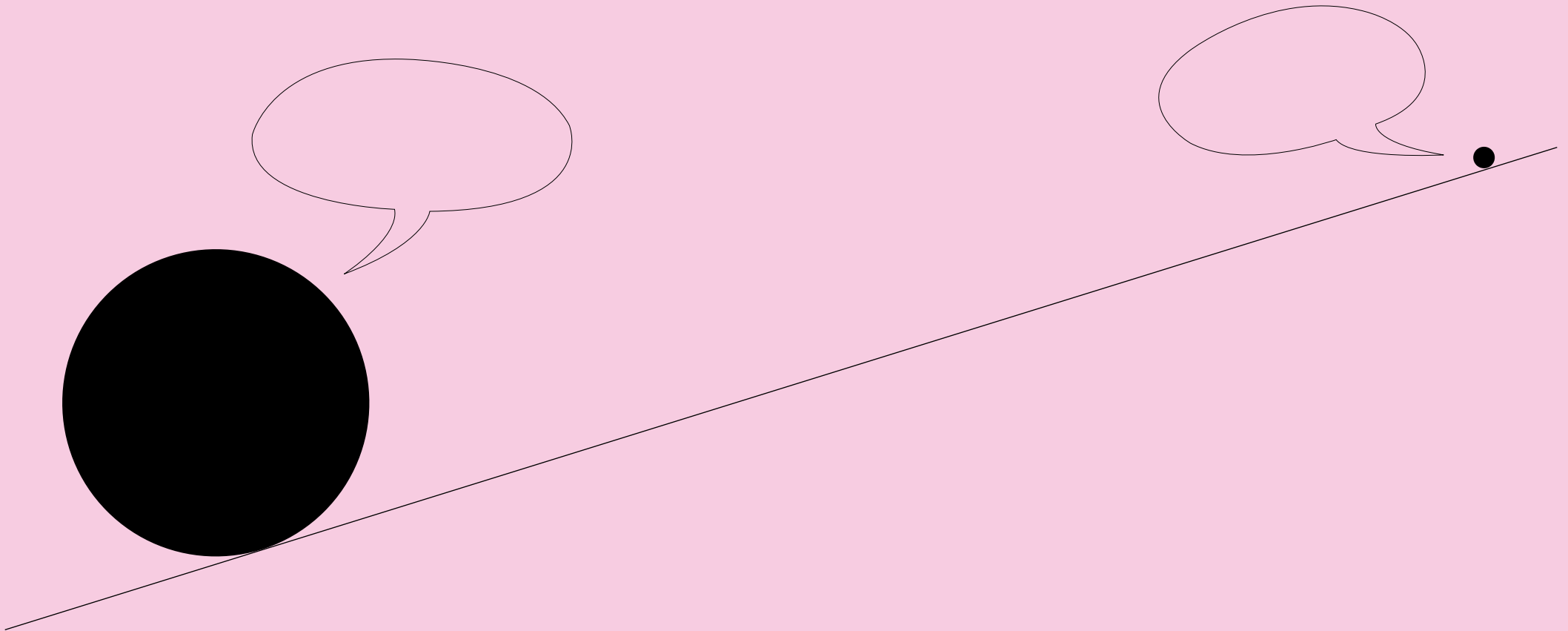
Det kræver dog, at man handler i tide. Udsatte brancher og regioner skal identificeres, og der skal tilbydes målrettede løsninger til dem, der bliver berørt. I Danmark arbejder omkring 300.000 mennesker i sektorer med høje CO₂-udledninger, som for eksempel landbrug, betonindustri, luftfart og udvinding af fossil energi.

Her kan en grøn jobgaranti hjælpe med at gribe dem, der rammes af omstillingen. Samtidig kan ordningen bruges til hurtigt at få arbejdskraft i spil, når der investeres i nye grønne projekter.

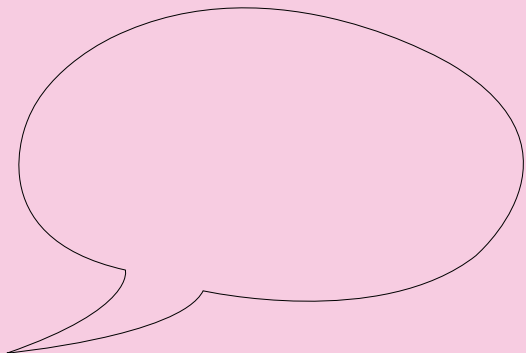

Kapitel III

Nøglen er social retfærdighed og bogerinvolvering

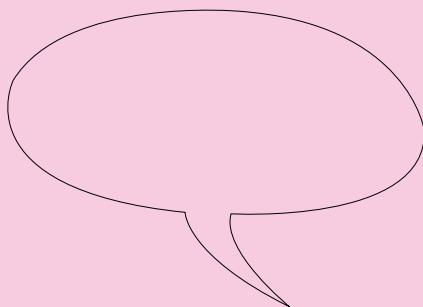
* *Denne visualisering er en fortolkning – og dermed en abstraktion over – forskellen mellem de mest og de mindst velhavendes klimaaftryk.*

Social retfærdighed og borgerinddragelse er afgørende for folkelig opbakning til klimapolitikken. Mange politikere frygter, at en hurtig grøn omstilling vil skabe modstand i befolkningen, men forskningen peger på, at det ikke behøver gå sådan. Forskningen viser, at mange mennesker i Danmark, men også i andre lande, ønsker en mere ambitiøs klimapolitik. Den viser også, at opbakningen til klimapolitikken øges, hvis den opleves som fair og demokratisk forankret. Klimapolitik, der kombinerer retfærdighed og inddragelse, kan skabe en positiv spiral, hvor større lighed fører til mere tillid og engagement, som igen styrker støtten til den grønne omstilling.

En udbredt politisk bekymring er risikoen for 'gule veste i gaderne'. Her henviser man til de såkaldte "gule veste" i Frankrig. Eksemplet bruges ofte som advarsel mod klimapolitik, der kan ramme socialt skævt og dermed udløse folkelig modstand. Også i Danmark har politikere peget på behovet for forsigtighed og understreget, at klimaindsatsen skal have folkelig opbakning. Erfaringerne fra Frankrig viser dog, at protesterne ikke kun var en reaktion på grønne afgifter, men snarere på oplevelsen af uretfærdighed og manglende inddragelse. Klimapolitikken blev her udløseren for et bredere oprør mod ulighed og politisk afstand.

Pointen er derfor, at modstand sjældent handler om klimaambitioner i sig selv, men om hvordan politikken udformes, fordeles og opleves. Forskning, blandt andet fra FN's klimapanel, peger på en klar sammenhæng mellem lav ulighed, høj trivsel, stærk social tillid og mere effektiv klimapolitik. Når mennesker føler sig hørt og behandlet retfærdigt, er de også mere villige til at bakke op om omfattende samfundsforandringer.

(I)

“Den litteratur vi har gennemgået [...] viser altså samlet set bred folkelig opbakning [...]. Den viser også, at opbakningen varierer, og at særligt lavindkomstgrupper og grupper med kortere uddannelser uden for byområder i mindre grad bakker op.”

(II)

“Den lavere opbakning blandt disse grupper er formentlig forbundet med en mere generel følelse af at blive overset og efterladt af det politiske system.”

(III)

“Faktorerne bag forskelle i opbakning [...] Fandt, at relativ negativ økonomisk udvikling, lavere befolkningstæthed, lavere beskæftigelsesgrad og lavere uddannelsesniveau alle er korreleret med højere opbakning til EU-skeptiske partier.”

Mindre økonomisk ulighed fører til større tillid og mere deltagelse i samfundet. Det baner vejen for grøn politik. Social lighed og klimahandling står derfor ikke i modsætning til hinanden, men hænger tæt sammen og forstærker hinanden.

Samtidig er der allerede bred opbakning blandt danskerne til en ambitiøs klimaindsats. De fleste bakker op om en stærk klimapolitik på et overordnet plan. Modstanden opstår typisk, når konkrete tiltag som CO₂-afgifter, flyafgifter eller energiprojekter opleves som uretfærdige socialt eller geografisk. Folk reagerer negativt, hvis de føler, at regningen rammer bestemte grupper eller egne af landet hårdere end andre.

Det viser, at modstand mod klimapolitik ofte handler om reelle sociale og økonomiske forskelle og om manglende tillid til de politiske beslutningstagere, snarere end om modstand mod klimaindsatsen i sig selv.

Demokratisk inddragelse kan være med til at opløse modstand mod klimapolitik. Når mennesker bliver inviteret med i beslutningerne for eksempel gennem borgerforsamlinger, lokale klimaborgering eller andre åbne og inddragende processer styrkes klimapolitikens legitimitet. Erfaringer fra både Danmark og andre lande viser, at når folk føler sig hørt og taget alvorligt, er de mere villige til at acceptere ambitiøse klimatiltag, også når de kræver ændringer i hverdagen. Deltagelse skaber ejerskab, tillid og forståelse for de nødvendige kompromiser.

Samtidig styrker mindre ulighed og en mere retfærdig fordeling sammenhængskraften i samfundet. Tillid er afgørende for, at fælles løsninger kan fungere. Folk skal have tillid til, at alle bidrager, og at byrderne bliver fordelt rimeligt. Social balance bliver derfor en forudsætning for at skabe holdbare og langsigtede løsninger på klimakrisen.

(I)
“Klimapolitiske designs som tilgodeser økonomisk udsatte grupper i omstillingen, nyder generelt set opbakning også blandt de grupper i samfundet, som ikke tilgodeses.”

(II)
“Resultaterne viser blandt andet en markant højere opbakning til en model hvor husstande fra lav- og mellemindkomstgrupper modtager en højere finansiel kompensation end mere velstående husstande.”

(III)
“Opbakningen [...] kan øges hvis klimapolitiske tiltag designes, så de samtænkes med andre politiske områder, sigter mod at afbøde eventuelle negative økonomiske konsekvenser, og bygger på tidlig og grundig involvering af borgerne.”

Kolifon

Hvorfor ulighed er et argument for klimahandling
En publikation af Klima og Omstillingsrådet.

Udgave: 1. udgave.
Udgivelsesår: 2026

Copyright © 2025 Klima og Omstillingsrådet
Alle rettigheder forbeholdes.

Trykt ved Københavns Universitet.

Grafisk tilrettelæggelse: Milla Marie Blazek
Sat med EB Garamond

DEN GRØNNE CHECK **KOMPENSATION FOR GRØNNE AFGIFTER** 5678

DATE: _____

kr.

DKK

PAY TO THE ORDER OF: _____

MEMO: _____

1: 000045678000 0000:1 || 0000